

WIJKWERKERS EN ARMOEDE

1. HET PRECAIRIAAT

Wat gebeurt aan de onderkant van de Nederlandse samenleving?

2. DE BESTENDIGING VAN EEN PROBLEEM

Wat frustreert een effectieve en efficiënte aanpak van de armoede?

3. DILEMMA'S BIJ HET SCHAKELEN

Welke speelruimte hebben professionals?

1. HET PRECAIRIAAT

CIJFERS

- Aantal huishoudens met een laag inkomen nam tussen 2005 en 2006 af van 9,9 % tot 9,3 % (623.000 huishoudens).
- In 2006 leefden 382.000 huishoudens van een inkomen onder de niet-veel-maar-toereikendgrens en 233.000 huishoudens van een inkomen onder de basisbehoeftengrens.
- Meeste arme mensen onder eenoudergezinnen en niet-westerse allochtonen.
- Precairiaat > een onderklasse van mensen wier leven precair is (sociale onzekerheid, weinig toekomstperspectieven, etc.).
- Van de 623.000 huishoudens met een laag inkomen hebben 200.000 huishoudens vier jaar of langer een laag inkomen.

DE BETEKENIS VAN ARMOEDE

1. De eindjes niet goed aan elkaar weten te knopen.
2. Gezondheidsproblemen.
3. Sociale uitsluiting.
4. Het gevoel niet nuttig te zijn voor de samenleving.
5. Schaamte en trots.
6. Aantasting van het privé-leven.
7. Confrontatie met de bureaucratie.
8. Met wantrouwen worden bejegend.

VRIJHEID

- Armoede betreft de eerlijke verdeling van fundamentele vrijheden.
- Bij armoede worden twee vormen van vrijheid aangetast:
 1. Vrij zijn *van* bemoeienis door derden (bijvoorbeeld de onnodige aantasting van de privésfeer).
 2. Vrij zijn *om* iets te kunnen doen (bijvoorbeeld te weinig geld om kinderen te geven wat ze nodig hebben).

OORZAKEN VAN ARMOEDE

1. Het overheidsbeleid.
2. Slecht kunnen budgetteren (schulden maken, etc.).
3. Het niet-gebruik van voorzieningen.
4. Allerlei vormen van verslaving.
5. Domme pech (ziekte, etc.).
6. Lage lonen (175.000 werkende armen).

DEFINITIEMACHT

- De probleemdefinitie is bepalend voor de contouren van het beleid.
- Definitiemacht: het vermogen om een specifieke visie op een vraagstuk tegen de weerstand van anderen met succes als *de* visie onder de aandacht te brengen.
- Wie heeft de definitiemacht?
- Wat is de dominante visie op een vraagstuk als armoede?
- De *armen* vormen het probleem > arme mensen schieten tekort.
- Is er een alternatieve visie?
- *Armoede* vormt het probleem > de koek wordt niet eerlijk verdeeld.

2. DE BESTENDIGING VAN EEN PROBLEEM

DE RELATIVERING VAN ARMOEDE

- Afweermechanismen: redenen om de armoede in Nederland te relativieren.
- Inderdaad: de armoede in ontwikkelingslanden is veel schrijnender dan in een rijk land als Nederland.
- Is dit een argument om de armoede in Nederland te veronachtzamen?
- Nee, er zijn zelfs grote parallellen tussen de armoede hier en daar.

PARALLELEN TUSSEN DE ARMOEDE IN DE ARME EN RIJKE LANDEN

1. Systematische uitsluiting van mensen.
2. Aantasting van het zelfrespect van mensen
3. Onrechtvaardige verdeling van levenskansen.
4. Gebrek aan solidariteit.

MORELE VERONTWAARDIGING

- De morele verontwaardiging over armoede is meestal van korte duur.
- Paradox > Voedsel- en kledingbanken doen mensen goed, maar tegelijkertijd is het een slechte zaak dat ze in een rijk land als Nederland nodig zijn.
- Voedsel- en kledingbanken dragen niet bij aan de oplossing van de armoede, maar lenigen enkel de sociale nood.

VAN RECHT NAAR GUNST

- De hulp aan kwetsbare burgers wordt steeds vaker gezien als een gunst en steeds minder als een recht.
- Van charitas naar sociale rechten en weer terug naar charitas.
- Individualisering van het armoedevraagstuk: verschuiving van de aandacht van armoede als structureel probleem naar armoede als een tekort van de armen zelf.
- Van collectieve verantwoordelijkheid naar individuele verantwoordelijkheid.

EEN GEBREK AAN SOLIDARITEIT.

- De beelden die over armen worden gevormd, doen geen recht aan de werkelijkheid; ze zijn vaak vernederend en getuigen geenszins van solidariteit.
- Armoede duidt aan dat er in de samenleving een gebrek is aan collectieve arrangementen die kwetsbare burgers ondersteunen.
- Solidariteit moet gericht zijn op het vermijden van de aantasting van het (zelf)respect van burgers en het vergroten van hun vrijheid.
- Een mogelijke verklaring voor het gebrek aan solidariteit: “Zweidrittelgesellschaft” (Beck).

ARMOEDE AAN IDEEËN

- Al meer dan een tien jaar zegt de overheid de armoede aan te pakken, maar is ze er niet in geslaagd het percentage arme huishoudens in Nederland te reduceren tot minder dan 8%, ook niet in tijden van economische hoogconjunctuur.
- Als een gebedsmolen roept men (tegen beter weten in?) dat werk en het tegengaan van het niet-gebruik van voorzieningen de belangrijkste middelen zijn om de armoede terug te dringen, terwijl de oplossingen vooral elders moeten worden gezocht.
- Politici zeggen *dat* er iets aan de armoede (en rijkdom) moet gebeuren, maar geven niet of nauwelijks aan *hoe* de positie van armen structureel verbeterd kan worden.
- Er is bijvoorbeeld een gebrek aan ideeën hoe de voedsel- en kledingbanken binnen pakweg vijf jaar gesloten kunnen worden.

BESTENDIGING VAN ARMOEDE

- Armoede is een maatschappelijk probleem dat dikwijls wordt bestendigd door bestuurlijk-organisatorische problemen.
- Als maatschappelijk probleem is het een verdelingsvraagstuk.
- Voor het voorkomen en bestrijden van armoede zal de koek eerlijk moeten worden verdeeld en moeten de neuzen op bestuurlijk en organisatorisch vlak dezelfde kant op wijzen.
- Bestuurlijk-organisatorische problemen gaan hand in hand met communicatieblokkades.

3. DILEMMA'S BIJ HET SCHAKELEN

DE WIJKWERKER ALS PROFESSIONAL

- Professionals:
 - Zijn vakmensen die goed willen doen.
 - Volgen een andere logica dan managers.
 - Moeten goed kunnen schakelen.
- Drie vragen:
 1. Welke wijkwerkers moeten zitting nemen in een wijkplatform?
 2. Wie is in een wijkplatform waarvoor verantwoordelijk?
 3. Wat zijn de dilemma's van wijkwerkers?

DRIE DILEMMA'S WAARMEE WIJKWERKERS WORDEN GECONFRONTEERD

1. Het dilemma van professionaliteit.
2. Het dilemma van een paradoxale organisatiecultuur.
3. Het dilemma van de stoelendans.

DEPROFESSIONALISERING

- De managers zeggen dat professionals harder moeten werken, maar voeren een beleid dat juist een deprofessionalisering in de hand werkt.
- De speelruimte van professionals is systematisch ingeperkt.
- Het wordt steeds moeilijker om goed te doen!

EEN CULTUUR VAN WANTROUWEN

- Vertrouwen: positieve verwachtingen over de handelingen van anderen; leidt tot zekerheid.
- Wantrouwen: negatieve verachtingen over de handelingen van anderen; leidt tot onzekerheid.
- Een cultuur van wantrouwen >
 - er wordt voortdurend rekening gehouden met misbruik.
 - achterdocht en een defensieve houding gaan hand in hand.
 - de mogelijkheden en voordelen die relaties met zich mee kunnen brengen worden verspeeld.

DE STOEL VAN EEN ANDER

- Van professionals wordt verlangd, dat ze meerdere brillen kunnen opzetten en nieuwe taken overnemen.
- Hierdoor wordt vaak een stoelendans in gang gezet: de ene professional gaat taken overnemen van de ander.
- Mogelijk gevolg: professionals blijven te weinig bij hun leest.

WAT TE DOEN?

1. Arme mensen moeten met veel meer vertrouwen worden bejegend, d.w.z. niet worden gezien als potentiële fraudeurs.
2. Professionals moeten eveneens met meer vertrouwen worden bejegend, d.w.z. niet langer worden onderworpen aan een afrekencultuur.
3. De logica van de professional mag niet worden ondermijnd door de logica van de markt en de logica van de managers.

ARMOEDE IN NEDERLAND

INVALSHOEK	CENTRALE SPANNINGSVELDEN	STELLINGEN
Wat is de situatie?	Armoede <> armen	Armoede is primair een verdelingsvraagstuk!
Hoe te oordelen?	Recht <> gunst	Ondersteuning in geval van armoede is een recht en geen gunst!
Wat te doen?	Vertrouwen <> wantrouwen	Vertrouwen moet de basis zijn van het armoedebeleid